

HØRINGSUTTALELSE REGIONAL PLAN FOR KLIMA OG ENERGI I AKERSHUS

Sammenheng:

Akershus fylkeskommune har sendt forslag til ny Regional plan for klima og energi med tilhørende handlingsprogram på høring. Planen skal være en strategisk plan som gir mål og forslag til tiltak både for fylkeskommunen og kommunene på veien til lavutslippsamfunnet. Fylkeskommunen ba om særskilt tilbakemelding på to spørsmål. Rådmannskollegiet foreslår at Follorådet sender positiv høringsuttalelse til planen, med forslag til justeringer og tillegg som framgår av innstilling og saksframlegg.

Vedlegg

1. Høringsbrev datert 06.02.18.
2. Regional plan for klima og energi i Akershus – Utkast-høringsdokument datert 6.2.2018, med handlingsprogram og vedlegg
http://www.akershus.no/nyheter/?article_id=205788
3. Protokoll fra Fylkesutvalget 05.02.18, sak 8/2018
<http://www.akershus.no/file/ea72c62c5c75a5e6a03322d074a4b246/05.02.18+Protokoll%2C+fylkesutvalget.pdf>

Andre dokumenter på saken

- Planprogram finnes her http://www.akershus.no/nyheter/?article_id=205788
- Gjeldende klima og energiplaner for Follokommunene
 - Enebakk <http://www.enebakk.kommune.no/klima-og-energiplan.345401.no.html>
 - Frogn <https://www.frogn.kommune.no/felles/kommunestyremeldinger/>
 - Nesodden <https://www.nesodden.kommune.no/natur-miljo/klima/>
 - Oppegård
http://www.oppegard.kommune.no/getfile.php/3979028.2560.pznqkz7i7p7z7j/110921+Klima_og_energiplan.pdf
 - Ski https://www.ski.kommune.no/globalassets/teknisk-og-eiendom/miljo-klima-og-forurensing/klima-miljo-og-natur/klima/klima-og-energiplan-del-1_temaplan-2016-2020.pdf
 - Vestby <https://www.vestby.kommune.no/vedtatt-kommunedelplan-for-klima-og-energi.6090114-75201.html>

Rådmannskollegiets innstilling:

Følgende uttalelse til forslag til Regional plan for klima og energi med tilhørende handlingsprogram, oversendes til Akershus fylkeskommune.

1. Follorådet slutter seg til hovedtrekkene i høringsutkastet til Regional plan for klima og energi i Akershus (RP-KE) datert 6.2.2018, med tilhørende handlingsprogram for perioden 2019-2022.
2. Endelig vedtatt RP-KE vil være et godt grunnlag for rullering av gjeldende og kommende lokale klima- og energiplaner i Follokommunene.
3. RP-KE bør ha en tydeligere avgrensning mot Regional plan for areal og transport (RP-ATP). Tema i RP-ATP som er viktige for å få ned utslipp fra transportsektoren bør også omtales med mål i RP-KE, og gjenspeiles i handlingsprogrammet. RP-KE bør være et grunnlag for neste rullering av RP-ATP for tema som er viktige for å nå utslippsreduksjonsmålene.

4. Planen bør være tydeligere på hvor i fylket utslippene genereres, hvordan kommunene kan bruke planen som grunnlag for lokale klima- og energiplaner, og hvordan kommunene kan bidra til at fylket som helhet skal nå målene planen setter.
5. Planen bør ha enda større fokus på å utvikle gode indikatorer, da gode og enkle verktøy for oppfølging og rapportering er avgjørende for kommunenes mulighet til å følge opp klimaarbeidet i regionen, og for å bygge opp felles statistikk på området. Planen bør også være tydeligere på hvilke indikatorer det anbefales at kommunene rapporterer på.
6. Miljøfond Akershus bør økes for å muliggjøre gjennomføring av foreslåtte tiltak og for å nå målene i planen.

Bakgrunn

Klimaet er i endring. Den globale gjennomsnittstemperaturen øker, og økningen har vært størst de siste femti årene. Endringene skyldes menneskeskapte utslipp og gir store utfordringer gjennom ekstremvær, økt havnivå og forsuring av havet, samt tap av biologisk mangfold¹. Verdens ledere ble i Parisavtalen enige om at den globale oppvarmingen må holdes godt under to grader - og vi skal tilstrebe 1,5 grad - for at vi skal unngå farlige klimaendringer. For å nå målet må alle bidra.

Akershus fylkeskommune har utarbeidet forslag til en ny regional plan for klima og energi som skal erstatte fylkesdelplan for klima og energi fra 2011. Planforslaget er nå lagt ut til høring, med høringsfrist 6. april 2018.

I høringsbrevet ber fylkeskommunen særskilt om svar på følgende to spørsmål;

- Savner du noen tiltak innen de ulike satsingsområdene? Hva, hvorfor og hvordan bør de formuleres?
- Kan den regionale planen fungere som grunnlag for din organisasjons arbeid med klima- og energi?

Flere kommuner har fått utsatt frist for å muliggjøre politisk behandling av forslaget, inkludert Follokommunene.

Klima og energinettverket er et formelt fagnettverk under Follorådet. Nettverket har fått i oppdrag fra rådmannskollegiet å utarbeide forslag til felles høringsuttalelse fra Follo. Follo Landbrukskontor har bidratt med innspill som angår landbruk.

Rådmannskollegiet legger nå saken fram for behandling i Follorådet.

Saksopplysninger

Regional plan for klima og energi i Akershus er forankret i regional planstrategi 2011-2012 og 2013-2016. Forslag til plan er utarbeidet i tråd med planprogram, vedtatt i mai 2016.

Fylkeskommunen har invitert til åpen og bred medvirkning i planprosessen, både til kommuner, andre forvaltningsorgan og ulike bransjer, slik som avfallsrenovatører, bygg- og transportspecialister. Follokommunenes administrasjon, hovedsakelig ved miljørådgivere og landbrukssjef, har deltatt og bidratt i en rekke møter for utarbeiding av mål og strategier.

Om planforslaget

Høringsutkastet består av en plandel og et handlingsprogram, begge for perioden 2019-2022.

¹ <http://www.miljostatus.no/tema/klima/>

Plan delen omtaler nasjonale føringer, beskriver kort dagens situasjon, utfordringer og muligheter, koplinger til Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus mv, og angir mål og delmål for fem definerte satsingsområder; transport, stasjonær forbrenning, avfall og avløp, landbruk og indirekte utslipp. Status, muligheter og prioriterte områder, og bakgrunn for målsettingene omtales for hvert av de fem satsingsområdene.

Planens hovedmål er å redusere de direkte klimagassutslippene i fylket med 55 % innen 2030 og 85-90 % innen 2050 i forhold til utslippsnivået i 1991. Det er en skjerping av mål i forhold til tidligere plan som hadde som mål å redusere utslippene med 50 % innen 2030. Målene er ifølge høringsutkastet i tråd med nasjonale og internasjonale forpliktelser.

Hovedmålet vil kreve at klimagassutslippene fra de fire satsingsområdene for direkte klimagassutslipp reduseres med følgende prosentandeler innen 2030:

- Transport: 50 %
- Avfall og avløp: 80 %
- Stasjonær forbrenning: 90 %
- Landbruk: 20 %

Transportsektoren står i dag for nærmere 80 % av det direkte klimagassutslippet i Akershus. Målet om 50 % reduksjon av transportutslipp vil derfor være avgjørende for å nå hovedmålet.

Planen foreslår tre felles strategier for på redusere de direkte og indirekte utslippene:

- Bruke offentlige innkjøp som aktivt verktøy.
- Bruke miljøledelse som aktivt verktøy.
- Øke kunnskap og kompetanse om direkte og indirekte utslipp hos offentlige og private virksomheter og innbyggere.

Gjennomgang av rammer og virkemidler er lagt som vedlegg til planen (vedlegg 1). I planens vedlegg 2 er det en oversikt over indikatorer som kan benyttes for vurdering av måloppnåelse for de ulike målene og satsningsområdene.

Handlingsprogrammet angir tiltak både for fylkeskommunen og kommunene, samt Ruter, Fylkesmannen, andre statlige aktører, næringa og organisasjoner. Viktige samarbeidspartnere og virkemidler er også angitt.

Planens betydning for kommunene

Planen og handlingsprogrammet er ikke juridisk bindende for kommunene, men skal legges til grunn for stat, fylke og kommuner i arbeidet med klima og energi. Både stat, fylkeskommune, kommuner og private aktører må bidra for at regionale klimamål skal nås.

Det understrekes at handlingsprogrammet er dynamisk og at de ulike aktørene må vurdere tiltakene ut fra sine handlingsrom og prioriteringer. Det er viktig at hver enkelt aktør utnytter sitt eget handlingsrom og gjennomfører tiltak tilpasset egen virksomhet.

For Follokommunene innebærer dette at hver enkelt kommune må konkretisere tiltakene og tilpasse dem lokale forhold.

Status for klimagassutslipp og klimaarbeid i Follokommunene

Figur 3 i planen (side 6) angir fordeling av direkte klimagassutslipp mellom kommunene i Akershus, fordelt på kilde. Follokommunene ligger forholdsvis høyt på utslipp fra veitrafikk, både lette og tunge kjøretøy.

plan foreslår. Tiltak for reduksjon av utslipp fra transportsektoren vil gi særlig effekt. Follokommunene oppfordrer fylkeskommune til å vurdere muligheten for enda mer ambisiøse regionale mål.

Follokommunene oppfordrer også til at målene i planen gjøres tydeligere. Mange mål er formulert med «skal økes» eller «skal reduseres», for eksempel *Forbruk av kjøtt er redusert innen 2030*. Det betyr at man vil kunne nå målet med en marginal endring. Så langt det er mulig bør målene være konkrete og ønsket reduksjon eller økning være tallfestet. Da kan også effekten av tiltak i større grad bli målt. Uten tilstrekkelig konkretisering kan målene lett bare bli fine formuleringer som ikke følges opp av nødvendig handling.

Figur 6 i planforslaget er sentral for å beskrive og vurdere mulighet for måloppnåelse. Figuren kan gjerne vies mer plass. Y-aksen bør målsettes.

Kap. 1. Satsingsområde transport, og avgrensing mot RP-ATP

Transport står for den største delen av direkte utslipp i Akershus. Det er nødvendig med ambisiøse mål og gode tiltak som bidrar til at vi når målene. I planforslaget er det satt mål om 50 % reduksjon i utslipp fra transportsektoren innen 2030, sammenlignet med 1991-nivå. Follokommunene mener det bør vurderes om en større reduksjon er mulig.

Elektrifiseringen av bilparken er godt i gang. Mer kraftfulle batterier og reduserte batteripriser har gjort at elbilene blir stadig mer attraktive. En annen fordel med elbilen er klart lavere energikostnader.

I kommentarene til figur 6 er det gjort et anslag på at biodrivstoffandelen vil være 40 % i 2030. Dette er estimert å gi en utslippsreduksjon på litt mer enn 10 %. Figur 6 viser videre en utslippsreduksjon av ulike tiltak beregnet ifølge Scope 1, dvs. utslipp i Akershus som geografisk avgrensing. Dermed skal et biodrivstoffiltak regnes som karbondioksidnøytralt, Dersom antagelsen om 40 % biodrivstoffandel slår til, vil utslippene dermed reduseres med 40 %.

I tillegg må det antas at biodrivstoffteknologien i 2030 er mer utviklet og medfører lavere klimagassutslipp sammenlignet med biodrivstoff som lages i dag. Denne utviklingen kan vi se allerede i fornybare drivstoff som selges i dag. Dette forsterker antagelsen om at framtidig utslippsreduksjonen som følge av økt biodrivstoffbruk er underestimert.

Selvkjørende kjøretøy er under utvikling, og kan trolig i løpet av få år erstatte og effektivisere en del av transporten som går med buss eller privatbil i dag. I Oslo og Stockholm testes slike kjøretøy nå ut i kollektivtrafikken. I Singapore pågår prøvedrift av selvkjørende drosjer. De har estimert at innføring av taxivirksomheten i storskala vil gjøre omtrent 66% av landets biler overflødige.

Knutepunktfortetting med god tilrettelegging for gående og syklende, og lett tilgang til kollektivtransport bør også bidra til reduserte utslipp.

Sammenlagt bør disse tiltakene kunne gi rom for et mer ambisiøst utslippsmål for transportsektoren.

Kollektiv, sykkel og gange

Både stortingets klimaforlik, Oslopakke 3 og RP-ATP har som mål at transportveksten i Oslo og Akershus skal tas med kollektivtransport, gange og sykkel. Målsettingen er gjentatt i RP-KE. Follokommunene anbefaler at fylkeskommunen vurderer et mål om å få en andel av eksisterende transport over på kollektiv, sykkel og gange, ikke bare at trafikkveksten skal tas med sykkel og gange. Kollektiv, sykkel og gange bør være den foretrukne måten å forflytte seg på for flest mulig innbyggere.

I forbindelse med Sykkel- og gåstrategi for Ås kommune, har Rambøll utarbeidet en reisemiddelkalkulator for kommunen, med grunnlag i data fra den nasjonale reisevaneundersøkelsen og befolkningsframskrivninger fra SSB. Modellen beregner antall bilturer som må overføres til andre reisemiddel for å oppnå nullvekstmålet i kommunen i et gitt år, og nødvendig vekstrate for sykkel/gange/kollektiv for å nå målet, gitt ulike premisser. Modellen viser at nullvekst i biltrafikk i Ås i 2030 innebærer en økning av kollektivandelen fra 2016-nivå fra 3,5 til 7,4 % i 2030. Sykkel og gange må økte med henholdsvis 8,6 – 15.1 % og 19,7 til 21.1 %. Nullvekstmålet krever med andre ord mye, men er fullt ut mulig. Med konsentrert vekst, godt og rimelig kollektivtilbud, og ytterligere prioritering av myke trafikanter særlig i sentrumsområdene bør det være mulig med en enda større økning.

Selv om vi når mål med tanke på elektrifisering av kjøretøyparken er det bedre å få mer av persontransporten over til kollektiv, sykkel og gange. Elbiler tar også opp plass og bidrar til indirekte utslipp og lokal luftforurensning fra svevestøv. Et fortsatt bilbasert samfunn er ikke i tråd med lavutslippssamfunnet, selv om det benyttes fossilfrie løsninger. Follokommunene anbefaler derfor et større fokus på kollektivtransport. Ettersom det er fylkeskommunen, og ikke kommunene, som sitter med virkemidlene for kollektivtransport bør fylkeskommunen vurdere å sette mer ambisiøse mål for seg selv på dette området.

Fylkeskommunen sitter også på sentrale virkemidler med tanke på utvikling av gang- og sykkelveinettet. Follokommunene, og andre kommuner i Akershus, jobber med områdeplaner og sentrumsplaner for å følge opp regional plan med utvikling av knutepunkt langs jernbane og viktige busstrenger, fortetting med kvalitet og tilrettelegging for gående og syklende. Vi må ha tro på at dette arbeidet vil gi resultater.

For å kunne følge utviklingen på området, er det et stort behov for bedre statistisk grunnlag i den nasjonale reisevaneundersøkelsen (RVU) på kommunenivå. Per i dag er utvalget på kommunenivå så lite at det ikke er statistisk holdbart til bruk av oppfølging av måloppnåelse.

Avgrensning mot Regional plan for areal og transport

Transport er den klart største direkte utslippskilden i regionen, og det er tydelig at planforslaget har tatt innover seg dette. Det bør samtidig tydeliggjøres hvilke avgrensninger planen har, og spesielt avgrensningen mot Regional plan for areal og transport for Oslo og Akershus (RP-ATP).

God arealplanlegging er avgjørende for å redusere utslipp fra transportsektoren. I planforslaget er arealplanlegging og utbyggingsmønstre omtalt i svært liten grad.

Det er RP-ATP som skal gi hovedvekten av veiledning og føringer på dette feltet. Det samme gjelder tilrettelegging for gående og syklende samt økt kollektivtransport for å nå nullvekstmålet i RP-ATP. Samtidig er det vesentlig og nødvendig med overlapp mellom RP-ATP og RP-KE. Det bør være et større fokus på dette i den nye planen, spesielt siden Akershus fylkeskommune er en stor veieier i fylket.

For å synliggjøre de viktige tiltakene som følger av RP-ATP, og sammenhengen mellom denne planen og RP-KE bør klima- og energiplanen inkludere areal- og transportplanens tiltak i handlingsdelen, jf. vedtaks punkt 3 i saken her RP-KE bør videre legge grunnlag for rullering av RP-ATP for tema som er viktige for å nå utslippsreduksjonsmålene, for eksempel parkeringspolitikk og andre restriktive tiltak.

Fossilfri byggeplass

Flere offentlige etater og virksomheter har i flere år arbeidet målrettet for fossilfrie bygge-

plasser, inkludert dialog med markedet og utarbeiding av kriterier for anbud der fossilfri byggeplass er satt som krav. Fra og med 2017 har for eksempel Oslo kommune som mål at alle anbudskonkurranser som utlyses av Omsorgsbygg skal stille krav om fossilfrie byggeplasser. Det bør derfor være mulig å oppnå fossilfrie bygge- og anleggsplasser tidligere enn 2030, som foreslått i planen. Fylkeskommunale og kommunale byggeprosjekt bør gå foran og bidra til utvikling av dette markedet.

Kommunal bilpark

Tilsvarende bør det være mulig å ha mer ambisiøse mål for den fylkeskommunale og kommunale bilparken enn det som er rimelig å sette for Akershussamfunnet som helhet. Med dagens prisnivå for elbil vil videreføring av tilskudd til ladbare kjøretøy trolig være viktig for realisering av målet. Beredskap og tilstrekkelig tilgang på strøm i krisesituasjoner vil også medføre kostnader ettersom målet om full elektrifisering av småbilparken blir oppnådd.

Drivstoff

Det er rettet mye fokus på ulike former for drivstoff til kjøretøy i planen. Overgang til biodrivstoff er omtalt som en del av løsningen flere steder, og vil være viktig. Produksjon av biodrivstoff kan imidlertid ha negative konsekvenser ved for eksempel bruk av matjord til å produsere råstoffet i stedet for matproduksjon, eller der biologisk mangfold blir ødelagt til fordel for ensidige «plantasjer». I dette kapittelet må derfor også EUs fornybardirektiv, bærekraftkriterier samt indirekte arealbruksendringer omtales. Forskjell mellom 1. og 2. generasjons biodrivstoff bør også omtales og målene bør spesifisere at det er 2. generasjons biodrivstoff som skal vektlegges. Hvordan bærekraftkriterier skal ivaretas, og hvilke mål man har nasjonalt på feltet, samt om det skal legges føringer i Akershus for dette, bør også komme fram.

Vi savner videre en kort analyse om dagens krav om innblanding av biodrivstoff, som forklaring til tiltak 20. Det er være realistisk at biodrivstoffandelen vil øke mer enn foreslås som målsetting i planen. Nivået på omsetningskravet kan dermed med fordel revurderes.

Kap. 2. Satsingsområde stasjonær forbrenning

Selve begrepet stasjonær forbrenning bør forklares innledningsvis, jf. ordliste bak.

Forbrenning av fossil olje for oppvarming av bygg blir forbudt i 2020. Man kan dermed forvente at utfasing av denne fraksjonen av olje og gass vil ivaretas gjennom lovverket og etablerte tilskuddsordninger. Det foreligger ikke noe slikt lovpålagt krav for produksjon av fjernvarme. Målet om utfasing kan med fordel deles opp eller nyanseres så det blir tydelig hva som skal være utfaset når.

Det omtales i teksten at barrierer for å installere solceller i husholdninger er høye investeringskostnader og manglende kompetanse. Det bør fremheves at investeringskostnadene ofte kan spares inn over kort tid. Rammevilkår for husholdningers levering av elektrisitet til nett bør også omtales, og om det er forventet endringer i rammevilkårene. Det bør legges inn noe informasjon om hvordan dette er løst i andre land (f.eks. Tyskland), og betydningen av husholdningers egen strømproduksjon.

Det bør videre vurderes om redusert elforbruk fra nettet bør være en målsetting.

Kap. 3. Satsingsområde avfall og avløp

I dette kapittelet bør fylkeskommunens og kommunenes rolle komme tydelig frem, blant annet som anleggseiere og ansvarlige for håndtering av avfall – både husholdningsavfall og eget avfall. Når det gjelder fylkeskommunens og kommunenes håndtering av eget avfall er dette omtalt under kapitlet om indirekte utslipp.

Avfallsreduksjon er det viktigste for å redusere klimagassutslipp fra avfall. Avfallsreduksjon kan kun oppnås med mindre forbruk. Dette henger sammen med kapitlet indirekte utslipp, men betydningen av redusert forbruk for å oppnå målet bør også vurderes omtalt i kapittel om avfall og avløp. Tiltak som stimulerer til redusert forbruk, og mer ombruk og reparasjon bør vurderes tatt inn, enten under dette satsingsområdet eller under indirekte utslipp.

Kap. 4. Satsingsområde landbruk

Figur 20 som viser andel klimagassutslipp fra ulike kilder innenfor landbruket bør kvalitetssikres. Andelen utslipp fra dyrket myr i Akershus er antakelig for høy og andelen fra dyrking av mineraljord skal sannsynligvis være høyere. Overføring av nasjonale andeler til Akershus er ikke riktig siden det antakelig er langt mindre andel dyrket myr i Akershus enn på landsbasis. Usikkerheten rundt dette er også påpekt i tiltaksanalysen (side 63). Figur 19 kan gjerne tydeliggjøres, for eksempel med mer forklarende figurtekst. Under kap. 4.2.1. Jordbruk bør det brukes ferskere tall. Prosentandel grasareal bør tas inn.

Forslagene til mål innenfor landbruk er overordna, langsiktige og til dels ambisiøse, men ikke veldig presise. Dette er antakelig riktig nivå for en regional plan der mye av ansvar og virkemidler ligger utenfor fylkeskommunens ansvarsområde. Det kunne imidlertid gjerne kommet bedre fram at landbruket er en næring som styres sterkt av virkemidler i landbrukspolitikken. Økte tilskudd til grøfting har eksempelvis gitt økt aktivitet. Grøfting er et viktig klimatiltak som reduserer utslipp av lystgass. Tilskuddet bør opprettholdes.

Det er et nasjonalt mål om økt landbruksproduksjon og særlig økt kornproduksjon. Dette medfører store arealer med åpen åker i de områdene av landet der en kan dyrke matkorn. Ensidig kornproduksjon er dermed utbredt i Akershus og Follo. Matproduksjon og åkerdyrking vil nødvendigvis medføre klimagassutslipp. Landbrukets positive klimabidrag, med karbonbinding, produksjon av fornybar energi og fornybare materialer kommer godt fram.

Bruk av husdyrgjødsel til biogassproduksjon har et konkret mål på 30 % (L1.1). Målsettingen ble slik vi erfarer satt for flere år siden i Landbruksdepartementets klimamelding og er siden beholdt. Mange har hevdet at dette er for ambisiøst. Vi mener at dette er et riktig nivå for Akershus, men det bør trolig differensieres mellom kommuner avhengig av andel husdyrhold.

Det er ikke så mange husdyrbruk i Follo, men mange gårder og småbruk med hest. Det er lite hensiktsmessig å bygge små biogassanlegg på alle disse. Løsningen må være sentrale anlegg både for husdyrgjødsel, matavfall, avløpsslam og ev. andre biologiske avfallsfraksjoner, med god beliggenhet med tanke på transport inn og ut fra anlegget.

Tilgang på husdyrgjødsel er viktig for å øke andelen økologisk landbruk, som også er en målsetting for landbruket. Biorest fra biogassanlegg kan imidlertid også ha god gjødselverdi, avhengig av råstoffet, særlig med produksjon på en miks av husdyrgjødsel og matavfall med høyt energiinnhold. Det er fornuftig at restproduktet brukes på best mulig måte. Både klimariktig bruk av biorest og husdyrgjødsel reduserer bruk av mineralgjødsel som bidrar til lystgassutslipp.

Follokommunene støtter målsettingen om økt karbonbinding og jord innen 2030 (L3.2). Som eksempel vurderer Vestby frivillig vern av sin kommuneskog og Frogn ønsker å utarbeide en klimavennlig skogbruksplan for sin kommuneskog. Klimavennlige tiltak i skog kan imidlertid ha negative konsekvenser for biologisk mangfold. Dette bør omtales nærmere i planen, og eventuelt innarbeides i målformuleringen.

Fylkeskommunen bør også vurdere å ta inn et mål om redusert uttak av torv og utfasing av bruk av torv, i alle fall i kommunal og fylkeskommunal regi.

Landbrukstiltak

Tiltaksområdene i forslag til handlingsprogram virker fornuftige og riktige, og på riktig nivå, med referanse til fylkeskommunens (og kommunenes) begrensede virkemidler på landbruksfeltet. Hvem som har ansvar og aktuelle samarbeidspartnere er godt synliggjort. Effekter av tiltak, gjennomførbarhet og kostnader bør imidlertid kvalitetssikres.

Utprøving av biokull for karbonlagring i landbruket er foreslått som et tiltak. Det er bra, men funksjon og effekt av biokull kan gjerne omtales kort i planen.

Tiltaksstrategier for miljøtiltak til landbruket i Follo prioriterer i stor grad hydrotekniske tiltak og andre tiltak for å redusere forurensing til vassdrag. Dette er en klok prioritering. Tiltak for redusere avrenning er i noen grad også sammenfallende med gode klimatiltak innen landbruket, slik som for eksempel tilskudd til areal uten jordarbeiding. Det er gode klimaargumenter for å utvide tilskudd også til ikke jordarbeiding på de lite erosjonsutsatte arealene, som ikke har tilskudd i dag. Dette vil gi økt karbonbinding. Tilskudd til presisjonsgjødsling og klimariktig bruk av husdyrgjødsel er andre eksempler.

Prioritering av tilskudd til tiltak som gir ytterligere redusert klimagassutslipp bør imidlertid ikke gå på bekostning av tilskuddsnivået til forurensingstilskudd. Det bør arbeides for økte miljøtilskudd til landbruket generelt.

Kap. 5. Satsingsområde indirekte utslipp

Planen har lite fokus på privat forbruk, og dette bør løftes. Figur 7 viser at 47 % av direkte og indirekte klimagassutslipp kommer fra forbruk som ikke er knyttet til transport og bosted. Med så store utslipp til andre utslippsposter er det viktig å sette i verk tiltak, og spesielt holdningsskapende arbeid. Det hadde vært svært positivt med et vedlegg til planen som gir en idébank med gode eksempler på ulike typer prosjekter og kampanjer.

Fylkeskommunen og kommunene bidrar med kunnskapsdeling og viktig holdningsskapende arbeid gjennom skoler og barnehager og andre institusjoner. Det er flere tema som systematisk med fordel kan innarbeides, slik som reparasjon av husholdningsartikler, matlaging med vegetarmat og restemat, kunnskap om matvarers holdbarhet. Videre er fokus på delingskultur viktig. Et godt eksempel er at man på biblioteket i Oppegård har mulighet til å låne sportsutstyr. Ved andre biblioteker er det mulig å låne verktøy. Det bør også nevnes at figur 7 ikke er viser hele bildet, ettersom utslipp fra det offentlige, offentlige bygg etc., ikke blir fordelt på privatpersoner i denne figuren.

Flere ulike sertifiseringsordninger nevnes i planen. Det vil være nyttig om planen tydeliggjorde hvilke ordninger det er hensiktsmessig å benytte for ulike private og offentlige virksomheter. Planen bør også oppdateres med kunnskap om TEK17 og hvilke krav som stilles til nye bygg i dag (kap 5.1.1).

Offentlige nybygg

Det stilles strenge krav til isolasjon mv. gjennom TEK17. Stortingsmelding nr. 17 (2012-2013) angir at nye bygninger i Norge skal holde «nesten nullenerginivå fra 2020». Nullutslippshus er ikke konkret definert, men man må anta at nye bygninger i framtiden uansett vil gå i retning nullutslipp. Noe høyere ambisjonsnivå kan med fordel vurderes.

Når det gjelder bygg, skal livssyklus kostnader (LCC) tas hensyn til ifølge lov om offentlige anskaffelser. Bruk av LCC vil bidra i vurderingen om eventuelle økte investeringskostnader for valg av klimavennlige materialer og energiløsninger som vil kunne gi en lavere total kostnad i hele livsløpet.

For dette delmålet bør det omtales at lokalisering av offentlige bygg er svært viktig for å bidra til utslippsreduksjoner. Offentlige bygg bør plasseres nær kollektivknutepunkter på samme måte som nye arbeidsplasser.

Byggsektoren er generelt en sektor som har stort potensial å redusere energiforbruket. Energibesparende tiltak vil øke tilgangen på strøm i nettet slik at ny strømproduksjon ikke vil være like akutt. Det vil også medføre at strømmettet får større kapasitet slik at oppgradering av strømmettet for å f.eks. tilpasse elbillading med større effektuttak ikke blir nødvendig på samme måte. Dette er spesielt viktig ved tider på året og døgnet da samfunnet har behov for mye strøm.

Redusert kjøttforbruk

Produksjon av kjøtt krever vann og arealer, og medfører store klimagassutslipp. Det er imidlertid stor forskjell på klimagassutslippene ved produksjon av ulike typer kjøtt, og om utslippene er direkte (skjer i regionen, i landet) eller indirekte. Dette er nevnt i kap 5.1.3 i planen, men kan gjerne utdypes, og harmoniseres med tekst i kap 4.1. Her står det at «grasbasert storfehold stimulerer til karbonbinding i jord, mens intensivt storfehold med høyt kraftfôr- bruk har motsatt effekt».

Rapporten «Landbruk og klimaendringer» fra LMD 2016 eller «Klimagasser fra jordbruket» av Grønlund og Harstad, Bioforskrappport vol 9, nr 11, 2014 viser til at klimafotavtrykket blir større jo større arealer som må til for å produsere en enhet kjøtt. Kornproduksjon (kraftfôr) skaper langt flere fôr-enheter pr dekar enn beite. Da blir konklusjonen motsatt.

Beite har klimaeffekt på flere måter (endret albedo, påvirker karbonbinding i jord mv.). Alternativ bruk av areal som brukes til beite har også betydning. Fôr kvalitet har betydning for hvor stort direkte utslipp dyra har. Utslipet fordeles ulikt ved ensidig kjøttproduksjon sammenlignet med kombinert melk- og kjøttproduksjon. Dette er et komplisert felt, og effektvurderinger avhenger av hvilke parametere man regner inn.

Det ville vært nyttig om planen gav en bedre oversikt over hva forbrukere bør velge for å føre et klimavennlig kosthold. Redusert kjøttforbruk er åpenbart klimavennlig. Samtidig, uten spesifisering kan klimagassutslippene øke selv om kjøttforbruket totalt går ned, for eksempel dersom bruken av svin/kylling blir redusert samtidig som bruken av rødt kjøtt går noe opp.

Animalia peker på at målrettet arbeid har ført til at klimagassutslipp fra produksjon av norsk rødt kjøtt har gått ned, og at norsk rødt kjøtt er klimavennlig sammenlignet med rødt kjøtt produsert i utlandet, særlig Asia og Afrika². Direkte utslipp både fra importert kraftfôr og importert kjøtt regnes ikke i det norske klimaregnskapet, men bidrar likevel til utslipp globalt.

² <https://www.animalia.no/no/samfunn/barekraft-miljo-og-klima/kjottproduksjon/kjott-og-klimagasser/>

Klimafotavtrykk kan med fordel benyttes som parameter i mål for redusert kjøttforbruk.

Flyreiser og reisepolicy

Ordet «behov» bør kunne fjernes fra mål om flyreiser. Det er faktisk reduksjon i flyreiser som gir reduserte klimagassutslipp, ikke reduksjon av behovet. Det er likevel viktig å ha fokus på å redusere behovet, for eksempel ved tilrettelegging for webinar og andre strømme/ nett-tjenester. Tilrettelegging og markedsføring av lokalt kulturliv, opplevelser, tilbud for idrett og annen fysisk aktivitet, friluftsliv mv, og markedsføring av lokale reisemål kan bidra til at innbyggernes «behov» for flyreiser i langhelger og ferier reduseres.

Her vil det være hensiktsmessig å tydeliggjøre kobling til regionale planer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, handel, service og senterstruktur og fylkeskommunens reiselivsstrategi.

Det vil også være fordelaktig å tallfeste målet, for en ytterligere konkretisering.

Næringsavfall

Avfall fra kommunale virksomheter er i hovedsak næringsavfall. Dette kildesorteres i varierende grad, avhengig av hvilke sortering kontraktøren tilbyr og hvilke avtaler kommunene har inngått. Vi opplever at det særlig er matavfall som ikke sorteres ut. Her er potensialet stort, med kantiner og kjøkken både på rådhus, skoler, barnehager, sykehjem og andre institusjoner. Kommunene bør gå foran og inngå avtaler som sikrer kildesortering av sitt avfall. En generell målsetting for økt utsortering av næringsavfall bør også vurderes.

Kommunenes bruk av regional plan

Alle Follokommunene har egne planer for klima og energi, eller skal utarbeide dette med det første. Flere kommuner har bidratt aktivt til ny regional plan og har avventet eget planarbeid i påvente av forslag til regional plan. Kommunene har meldt inn tydelige behov for bistand til statistikk på feltet, plan for hvordan ny statistikk skal opparbeides i framtiden og ønske om mulig felles målformuleringer og klimabudsjett/ regnskap.

Høringsforslaget legger et godt grunnlag for kommunenes videre arbeid med kommunale planer, men vi oppfatter ikke at planen fullt ut kan erstatte lokale planer. RP-KE kunne med fordel vært noe mer tilpasset kommunal bruk, ref. også vedtakspunkt 5 og 6 i saken her.

RP-KE bør gi en bedre oversikt over utslipp fordelt på kommuner. Det bør også omtales hvordan hovedutfordringer varierer for enkelte/ grupper av kommuner; en utslippsprofil. Som det også fremgår av figur 3 har kommunene forskjellige utfordringer, blant annet ut fra hvor tettbygde de er, gang- og sykkelveidekning, kollektivdekning, store gjennomgående veier slik som E6 og E18, forekomster av deponier, m.m. Noen av utfordringene sitter ikke kommunen med virkemidler til å håndtere. Planen kunne med fordel angitt en noe mer tydelig fordeling av ansvar og prioritering av hvordan hovedutfordringene bør gripes an.

I planens vedlegg 2 gis en oversikt over indikatorene for satsningsområdene. Vi oppfatter at disse i hovedsak er utarbeidet for vurdering og rapportering på fylkesnivå. Enkelte vil også være relevante for kommunene å benytte, eller det kan være andre aktuelle lokale, kommunale indikatorer. Det bør i tabellen og/ eller tekstdelen (Kap. 0.3.7.3) gis en anbefaling om hvilke indikatorer kommunene bør føre statistikk for, ev etablere en felles plattform for rapportering.

Follokommunene anser at det er fylkeskommunens ansvar, i samarbeid med SSB og Miljødirektoratet å bidra i utviklingen og tilretteleggingen av indikatorer som er lette å bruke for kommunene. Et godt rapporteringssystem med kvantifiserbare indikatorer kan fungerer som et miljøledelsesverktøy for kommunene. Gode indikatorer som alle kommunene rapporterer

på vil også gi en bedre felles statistikk på området, og legge grunnlag for sammenligning mellom kommuner og evaluering av effekt av tiltak som gjennomføres. Valg av indikatorer og krav til rapportering må tilpasses til krav om rapportering på nasjonal statistikk (KOSTRA), eller bidra til å utvikle nasjonal statistikk.

Gjennomføring og måloppnåelse

For at regionen skal nå sine mål er det vesentlig at tiltak gjennomføres både lokalt og regionalt, og at tiltak som gir størst mulig klimagassreduksjon på kort og lang sikt blir prioritert. I planen bør det derfor tydeliggjøres hva Akershus fylkeskommune ønsker og mener at kommunene skal prioritere av de ulike tiltakene, gitt deres utslippsprofil og tilgjengelige virkemidler.

Hvilke tiltak er det viktigst at de enkelte kommunene gjennomfører for at fylket som helhet skal nå sine mål? Hvilke tiltak er det hensiktsmessig at koordineres for flere kommuner for å effektivisere gjennomføring? Hvilke tiltak kan ev. fylkeskommunen ha en koordineringsrolle for, for at kommunene bygger opp tilstrekkelig kompetanse og faktisk gjennomfører tiltak? Planen bør også tydeliggjøre hvem som er målgruppen for planen.

Gjennom målrettede prioriteringer og til dels effektiviseringstiltak kan kommunene gjennomføre mange tiltak i egen organisasjon uten at dette gir vesentlige økte utgifter for kommunen. Bedre miljøkriterier innarbeidet i innkjøp kan til og med gi reduserte utgifter. Andre tiltak krever at det avsettes egne midler til iverksetting og gjennomføring. Miljøfond Akershus ble etablert av fylkestinget i 2009 for bruk i fylkeskommunens arbeid med konkrete klimatiltak, der kommunene også kan søke. Follokommunene oppfordrer fylkeskommunen til å øke Miljøfond Akershus for å muliggjøre gjennomføring av foreslåtte tiltak. Kommunene bør også oppfordres til å opprette egne lokale klimafond for gjennomføring av lokale tiltak, og som grunnlag for å utløse midler fra Miljøfondet, og andre tilskuddsordninger slik som Klimasats.

Konklusjon:

Rådmannskollegiet anbefaler at Follorådet støtter forslag til Regional plan for klima og energi, med forslag til justeringer og tillegg som utdypet i saksframlegget.